

THỊ XÃ BỈM SƠN (mã số quốc gia: 2702)

● **Thị xã Bim Sơn** nằm ở phía Nam đèo Ba Dội (Tam Điệp) cách phía Bắc thành phố Thanh Hoá 34 km theo quốc lộ 1A. Thị xã Bim Sơn, phía Bắc tiếp giáp với thị xã Tam Điệp (tỉnh Ninh Bình), Đông Tây và Nam nằm lọt vào phía Bắc huyện Hà Trung.

Diện tích tự nhiên: 6732,04ha, trong đó: đất nông nghiệp 2.104,71ha. Đất lâm nghiệp 1.808,26 ha. Đất chuyên dùng 879,73 ha. Đất ở 213,40 ha. Đất chưa sử dụng 1.725,94 ha (31- 12 - 1997).

Dân số: 54.319 người (1-4-1999); Nam 27417 (50,41%), nữ 26.902 (49,53%).

● **Quá trình hình thành và tên gọi**

Thị xã Bim Sơn được thành lập từ năm 1981 theo Quyết định 157/HĐTB của Hội đồng Bộ trưởng (nay là Chính phủ) gồm thị trấn Bim Sơn, thị trấn Nông trường Hà Trung và các xã Quang Trung, Hà Lan thuộc huyện Hà Trung cắt ra.

Địa danh Bim Sơn cho đến năm 1980 vẫn là một vùng đất nằm ở cực Bắc thuộc huyện Hà Trung trong địa phận hai xã Hà Lan và Hà Long.

Theo "Tên làng xã Việt Nam đầu thế kỷ XIX" thì cho đến thế kỷ XIX vẫn chưa có tên gọi Bim Sơn, chỉ có tên gọi chung là Đồng Giao - Quán Cháo. Các vùng đất thuộc thị xã Bim Sơn ngày nay nằm trong tổng Trung Bạ và Thượng Bạ, huyện Tống Sơn phủ Hà Trung là vùng đất hoang rậm, không có người ở, chỉ có đường thiên lý độc đạo đi qua, thường được xem là vùng đất dữ (cọp Đồng Giao, ma Quán Cháo). Tên gọi Bim Sơn của vùng đất này được đặt từ sau thế kỷ XIX khi ở đây có đồn lính án ngữ đường thiên lý phía Bắc thuộc địa phận Thanh Hoá, nhật trình đường lộ (về Thanh Hoá) có câu: Lắng nghe Đồn Bim thu không

Nước cừ (cầu Cừ), lai láng chảy sông Bình Hoà

Những người đi bộ trên đường thiên lý xưa kia đã coi Đồn Bim là một cái mốc để tính toán đường đi khi đất này có tên gọi là Bim Sơn.

Cả một vùng đồi núi giáp Đồng Giao, cho đến những năm 1980 vẫn thưa người ở. Từ khi xây dựng Nhà máy xi măng Bim Sơn (trên đất Bim Sơn), các khu công nhân, cán bộ, dân cư mọc lên ngày càng nhiều và lập thành thị xã Bim Sơn.

● **Một số đặc điểm tự nhiên, văn hoá, xã hội**

● **Núi sông**

1. **Núi Tam Điệp:** dãy núi kéo dài thành chuỗi từ Hà Trung kéo xuống tận Nga Sơn giáp biển, mỗi đoạn có tên riêng như núi Đồng Giao, núi Một, núi Dốc Xây... Dãy núi Tam Điệp án ngữ phía Bắc Bim Sơn, chia ranh giới hai tỉnh Thanh Hoá và Ninh Bình. Vượt qua núi là đường thiên lý xưa (nay là quốc lộ 1A), nơi đây có tên là đèo Ba Dội, Dốc Xây.

2. **Tổng Giang:** sông chảy từ Long Khê (Khe Rồng) xuống nối với sông Hoạt (thuộc huyện Hà Trung). Tên Tổng Giang thời đầu Nguyễn được dùng để đặt tên huyện: huyện Tống Giang.

3. **Khe Sùng:** khe nhỏ chảy qua Bim Sơn nối với Tống Giang ở phía Bắc xã Hà Lan.

4. **Các cầu lớn** (trên quốc lộ 1A thuộc Bim Sơn) cầu Cừ, cầu Tống Giang.

5. **Bến đò xưa:** đò Gũ qua sông Báo Văn trên đường từ Bim Sơn đi Nga Sơn thuộc địa phận Gũ Thôn.

● **DI TÍCH LỊCH SỬ, VĂN HOÁ**

1. **Chùa Trạch Lâm:** ở thôn Trạch Lâm, nay thuộc phường Quang Trung do công chúa Ngọc Tú bản triều dựng, sau Tổng đốc Thanh Hoá Tôn Thất Tĩnh sửa lại; bia cũ bị rêu mờ không rõ năm tháng, chỉ còn di tượng Ngọc Tú mà thôi (Đại Nam nhất thống chí).

2. **Đền Sông:** còn gọi là đền Chín Giếng, thờ bà Liễu Hạnh công chúa và Cô Chín.

3. **Phòng tuyến Tam Điệp:** kéo dài theo dãy núi Tam Điệp từ xã Hà Long huyện Hà Trung kéo qua xã Quang Trung (Bim Sơn)... nơi vua Quang Trung đã tập kết để tiến ra Bắc Hà đại phá quân Thanh vào mùa Xuân năm Kỷ Dậu (1799). Các di tích Bãi Giáo và Bãi Gạo (phường Quang Trung) là kho vũ khí và kho lương thực của quân đội Tây Sơn.

4. **Bia đá:** dựng trên đèo Ba Dội ghi bài thơ của vua Thiệu Trị ca ngợi Tam Điệp.

5. **Đình làng Cẩm La:** thờ Từ Thức, được xếp hạng di tích lịch sử.

● **NHÂN VẬT**

1. **Từ Thức:** người làng Cẩm La (làng Gạo nay thuộc xã Hà Lan) đời Trần, còn thần tích, được dân làng Cẩm La thờ ở đình.

2. **Đặng Quang:** người làng Cẩm La (làng Gạo) anh của dũng tướng Đặng Dung tham gia chống giặc Minh, còn thần tích được dân làng Cẩm La (làng Gạo) thờ ở đình làng.

● **SẢN VẬT**

Đá vôi: kho nguyên liệu dồi dào cho Nhà máy xi măng Bim Sơn. Nước ngầm: có trữ lượng lớn, đã thăm dò. Đất sét: trữ lượng lớn, làm gạch ngói.

● **CÔNG NGHIỆP HIỆN ĐẠI**

Nhà máy xi măng Bim Sơn: 1,2 triệu tấn/ năm (sẽ đưa lên 3,8 triệu tấn/năm).

Nông trường Hà Trung: trồng dưa, cây công nghiệp.

Ga xe lửa Bim Sơn: ga lớn của khu công nghiệp Bim Sơn./.